

Naslovna stran

Fran S. Finžgar

Pod svobodnim soncem

Povest davnih dedov

Woodstar Publisher, 2016

O tej e-knjigi

“Pod svobodnim soncem“; Fran S. Finžgar, 1906-1907

© Woodstar Publisher, 2016

BISBN 978-999-2727-04-40 (pdf)

BISBN 978-999-2727-05-40 (mobi)

BISBN 978-999-2727-06-40 (ePub)

BISBN 978-999-2727-07-40 (azw3)

Publicirala v elektronski obliki založba Woodstar Publisher S. A., December, 2016.

Avtorske pravice in licenca

Vse pravice pridržane.

Nobenega dela te e-knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvirniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam. Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod za vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili. Če berete to e-knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevate in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

Vsebina

Naslovna stran 2

O tej e-knjigi 3

Avtorske pravice in licenca 3

Vsebina 4

Pod svobodnim soncem 6

Prva knjiga 7

Prvo poglavje 7

Drugo poglavje 9

Tretje poglavje 12

Četrto poglavje 17

Peto poglavje 19

Šesto poglavje 23

Sedmo poglavje 27

Osmo poglavje 30

Deveto poglavje 35

Deseto poglavje 40

Enajsto poglavje 44

Dvanajsto poglavje 48

Trinajsto poglavje 52

Štirinajsto poglavje 57

Petnajsto poglavje 62

Šestnajsto poglavje 67

Sedemnajsto poglavje 73

Osemnajsto poglavje 78

Devetnajsto poglavje 83

Dvajseto poglavje 86

Enaindvajseto poglavje 93

Dvaindvajseto poglavje 97

Triindvajseto poglavje 100

Štiriindvajseto poglavje 102

Petindvajseto poglavje 106

Šestindvajseto poglavje 110

Druga knjiga 118

Prvo poglavje 118

Drugo poglavje 122

Tretje poglavje 127

Četrto poglavje 132

Peto poglavje 137

Šesto poglavje 143

Sedmo poglavje 149

Osmo poglavje 152

Deveto poglavje 154

Deseto poglavje 158

Enajsto poglavje 161

Dvanajsto poglavje 167

Trinajsto poglavje 171

Štirinajsto poglavje 177

Petnajsto poglavje 181

Šestnajsto poglavje 188

Sedemnajsto poglavje 191

Osemnajsto poglavje 198

Devetnajsto poglavje 203
Dvajseto poglavje 209
Enaindvajseto poglavje 215
Dvaindvajseto poglavje 221
Triindvajseto poglavje 227
Štiriindvajseto poglavje 234
Za sklep 238

Pod svobodnim soncem

Povest davnih dedov

Prva knjiga

Prvo poglavje

Od vzhoda, severa in zapada so se zgrinjali vojščaki. Dan na dan so se vračali na znojnih konjičih sli v gradišče in naznanjali starosti Svarunu, da so dobro opravili. Potem so posedali po dvorišču in polegali krog ognjev. Hlapci so jim rezali kose pečenih koštrunov z ražnja; Ljubinica, staroste Svaruna lepa hči, jim je točila medu in obdarovala vsakega s kožuškom iz bele jagnječevine. Sin Iztok pa je za slehernim poslancem odjezdil iz gradišča in hitel prihajajočim vojščakom naproti.

"Svetovit te je navdahnil, starešina, vile so vas pospremile, hrabri vojščaki, da ste pregazili močvirja, da ste preplezali gorska sedla in prišli do gradišča staroste – mojega očeta Svaruna, ki vas zahvaljuje in pozdravlja!"

Tako je nagovarjal mladi Iztok, Svarunov sin, čete Slovenov, ki so se zbirale v dolini krog gradišča. Vsak trenutek so se pobliskávala kopja iz hrastovega gozda, v poznem večeru so zagorevale plamenice – in Iztok se ni utrudil. Vsako četo je pozdravil v imenu staroste, vsakega starešino povedel v gradišče, kjer so dobili prigrizkov in počitka pa prijaznih besed in pozdravov veliko.

Dolina krog gradišča se je napolnila s šotori. Po ravnini je plapolalo ponoči jezero ognjev, donele so bojne pesmi, meketali ovni in ovce, mukali so junci, ko so jih gonili v zakol. Naokrog pa so porezgetavali konji in mulili usahlo travo. Zakaj v déžel je prišla pozna jesen.

V gradišču se je sprehajal po okopu Svarun, sivoglavi starosta Slovenov. Ljubinica mu je bila stkala iz belega lanu mehko haljo. Za okrog ledij mu je bila sešila gorkih jagnječevin, a stara pleča mu odela z najlepšo ovnovo kožo.

Ko se mu je oko potopilo v morje ognjev, so se zravnala široka, od let upognjena pleča. Dvignil je pest in zamahnil proti jugu.

"Hilbudij, Hilbudij – tat naše svobode! Ti moč Bizantincev, ti naša groza, oj, tale ogenj te požre, tale ogenj opali tvoje orle – Hilbudij, hlapec črnih besov! Svarun, siv in star in upognjen, stisne svoja ledja z jermenom od bivola in najtežji meč obesi nanj – pa pojde na vojsko zoper tebe, da zasije Slovenom zoper svobodno sonce!"

Obe pesti je dvignil starec, mišice na rokah so se vzvalovile, oko je odsevalo kakor ognji iz doline.

Počasi pa so se pesti razklenile, odprte roke so se dvignile še više; ozrl se je s pepelastim obrazom proti vzhodu in s tresočim se glasom vzdihnil:

"Svarog, usmili se nas! Perun, udari ga! Morana, prizanesi meni, prizanesi vojščakom! Groblje belih kosti mojih sinov leže od jastrebov raztrošene po deželi, koder hodi Hilbudij. Morana, usmili se, dosti imaš žrtev!"

Svarunu se je utrnila solza in kanila na belo brado, prva solza za prvega sina – in še druga in tretja – in deveta – za devetega sina, katere so mu poklali meči Hilbudijevih vojakov. Starosta se je stresel, koleno je klecnilo in v bridki žalosti je sédel na okope.

"Oče, ne jokaj! Poglej ognje! Prišli so mladi vojščaki, prinesli so loke, ki prožijo strelice kakor Perun z neba silne bliske. Oče, mi zmagamo! Perun je z nami!"

Iztok je dvignil očeta.

"Morda še ti, edini moj ..." Nemo sta odšla z okopov.

V dolini so ognji zamižali, hrup je potihnil, meketanje ovnov je umolknilo, na nebu so gorele mirne zvezde.

Razžarilo se je krasno jutro. Spomladi vstajajo take zore. Svarun se je dvignil z ležišča, ki je

bilo pogrnjeno z mehkim krznom. Na njegovem obrazu se je svetilo nekaj jutranjega, kakor bi legla vesela luč preko sivih skal. Veselo je pozdravil dan, veliko upanje se mu je zbudilo v srcu.

"Jeseni – pa tako jutro! Vse solzno od same rdeče radosti, kakor bi Devana hodila po pašnikih in mimo brstečega žita. Srečo oznanja tako jutro, ki je določeno daritvi."

Starosta se je dvignil in krepko udaril z drobnim kijem po leseni steni.

Hipoma je stal pred njim mladec, močan, golih, rjavih prsi, dolgih, rdečkastih las. Ob pasu mu je visel na lanenem konopcu kozlovski rog.

"Krok, pozovi rogove, vedi jih na okope, glasno zatrobite, da se zbero vojščaki krog žrtvenika. Bogovi so se mi nasmehnili iz zarje. Hitimo z obetom!"

Krok je odšel; ni preteklo, da bi obrnil plug na ozárah in ga zastavil za novo brazdo, pa je zagrmelo in zabučalo krog in krog po okopu. Sunkoma kakor udarci so peli zakrivljeni kozlovski rogovi – vsa dolina je tonila v jeki; glasovi rogov so pluli do gorá po orumenelem hrastju in bukovju.

V dolini se je zganilo, kakor bi posijalo veselo sonce na neizmerno mravljišče. Izpod šotorov so se usipali vojščaki; pripenjali so si meče z debelimi jermeni, tule, natrcane s strelicami, so si obešali mladci na pleča, z levico so segali po lokih. Možje kakor hrasti, porasli po širokih prsih, so izdirali dolga kopja iz mehke zemlje in sulice so zableščale v soncu. Starešine so klicali svoje, rjave gruče na pol golih borcev so se zgrinjale krog vojvod. Vsaka gruča je bila pisana od kožuhovine, ki jim je visela ob ledjih in čez pleča. Beli jagnjiči, črni ovni, rjavi medvedje, lisice in risi, bobrovina in vidrina dlaka, pa tudi belo pražnje – vse se je družilo in valovalo.

Še enkrat so zadoneli rogovi z okopov, sto in sto vzklikov stoterih starešin jim je odgovorilo iz doline. Tedaj so se zdramile gruče, kakor bi na morje udaril vihar, in vsi ti pisani valovi so se zganili in zapluli proti majhni groblji, na kateri je otresala mogočna lipa rumeno listje z vej in ga postlala na žrtvenik, kjer je gorel ogenj.

Ukresala sta ga Iztok in Ljubinica. Njuni lici sta bili slovesni, roké sta držala prekrížane na prsih in zrla v plamene na oltarju. Ko je zahrumelo v dolini, ko so se zganile čete vojščakov, se je ozrl Iztok od ognja. Njegovo oko je kar žarelo od veselja. Ljubinica se je okrenila proti vzhodu; na njenem snežnobelem platnu so vztrepotali sončni žarki, ki so se ji usuli na bujne, z jesenskim cvetjem prepletene lasé. Pogledali so ji v oči, pa so vztrepotali od sramu. Zakaj odsvit teh oči je bil čistejši kakor samo višnje sonce. Njene ustnice so se premikale in prosile bogove za vrle vojščake.

Krok je zatrobil z visokim, slovesnim glasom. Vse glavé so se obrnile proti gradišču. Skozi močno zatvornico se je prikazal z okopov starosta Svarun. Bela halja se je lila po visoki postavi do tal. Ponosna in mogočna je bila ta postava. Hrbet ni bil upognjen, z dvignjeno glavo je stopal krepko pred zborom najstárejših starešin. Bili so brez mečev – svečeniki. Za trenutek je zašumelo in vzkliknilo med vojščaki, pa takoj vse umolknilo v globoki pobožnosti. Svarun, starešina in svečenik, se je bližal žrtveniku.

Vsi starešine so stopili okrog oltarja in podájali Svarunu obetov, da bi jih položil na ogenj.

Vsul je v plamene najlepše pšenice, na žerjavico je izlil dehtečega olja, ki so ga prinesli azijski trgovci izza Črnega morja; hlapci so zaklali belo jagnje, starešine so ga položili na grmado. Darove so objeli zublji, visoko se je dvigal ogenj, veje na lipi so se pripogibale, naokrog je zadišalo. Vsi so z velikim spoštovanjem odstopili od ognja. Samo Svarun je ostal: siva glava se mu je sklonila na prsi, da se je lice do malega skrilo v dolgo, belo brado. Molk ... Vsak list, ki je padel z lipe, se je slišal. Noben vojščak ni škrtnil z mečem, kopje ni udarilo ob kopje, tetiva na loku ni brenknila. Kakor vkopana je stala vojska krog groblje.

Tedaj je Svarun razprostrl roké. Visoko jih je dvignil; vojščaki so pripognili glave.

"Daždbog mogočni, ki odpiraš roko in seješ setve in polniš hrame, ki plodiš črede ovác in pitaš goved, usmili se nas! Ne daj, da bi bili prazni tvoji žrtveniki, ko bi nam sovražnik poteptal njive,

ugrabil goved, odgnal ovcé. Usmili se nas! Veles, ki čuvaš pašnike, odvrni sovražno kopito od zelenih trat! Perun, sproži strelo in grom, ukroti bese, nadeni Morani vrv, da nam prizanese – dovolj ji bodi naših mrtvih sinov! Svetovit, ki gledaš z enim samim očesom po vsej zemlji, pokaži nam sovražnika, da ga uzro naše strelce, da ga zadene kopje in mu naše sekire razkoljejo glavo. Usmili se nas!"

Svarun je umolknil; roke so se mu tresle, s hrepenečo prošnjo mu je plulo oko proti soncu.

Kar potegne piš, lipa zašumi, listje se ospè na oltar, na svečenike. Vojska se zgane in vztrepeta. Kakor da se je razveselila vsa dolina in da hoče zavriskati. Zamolkel krik jekne iz množice. Svarun se veselo obrne proti vojski.

"Bogovi so nas čuli!"

Obrazi so se zjasnili, roké so se oklenile mečev in kopij, završalo in zašumelo je, kakor bi planil ogenj v suho goščavo.

"Bogovi so nas čuli! Z nami pojdejo, da nam pokažejo njega, ki je zaslonil pot rodu Slovenov; ki nam je obsenčil svobodno sonce in se usedel kakor ris na Donavo, da bi pil kri Slovenov. In pije jo že tri leta. Čez Donavo hodi predrzni Hilbudij in išče naše govede in naših ovác, kolje naše svobodne sinove in jih vklepa. Požrešnemu Bizantincu diši naša zemlja. Toda veste, bratje, da smo Sloveni vajeni zemljé pridobivati, ne pa dajati. Zato prisezimo maščevanje sinovom in naši zemlji, maščevanje bogovom, ki jih Bizanc zaničuje. Dokler je kaj sonca, dokler je kaj kopij in strelc in mečev, se Sloven ne poda! Smrt Hilbudiju!"

Starec je umolknil, kakor bi mu gnev zadrnil grlo. Vojska je molčala – pa samo trenutek. Nato je zagrmelo, kakor bi izbruhn timer vulkan iz osrčja zemlje. Gozdi kopij so se dvignili, polni tuli so zarožljali, tetive na lokih so zabrnele; visoko nad glavami so se bliskali meči. Če bi mignil, bi se utrgala ta vojska kakor plaz. Gole prsi bi se postavile kakor zid, bizantinski oklepi bi ječali pod sunki kopij, ki jih prožijo te strašne mišice. Krik je donel do neba, vse se je gibalo, kakor bi trgala zver verigo in hlepela, da plane in zmendra vse, kar sreča. Svarunovo lice pa se je smehljalo, sončni žarki so veselo trepetali v njegovih belih kodrih.

Drugo poglavje

Donava se je lesketala v medli mesečini. Valila se je in plazila, kakor bi se vila velikanska svetloluskinasta žival skozi visoko trstje in bičevje. Neslišno je polzèlo mogočno vodovje. Da ni včasih pljusknilo iz vodé, da se ni ob bregu pripogibalo jelševje in trstje, bi človek ne sodil, da je to živa voda.

Nekaj sto korakov od Donave se je dvigal na majhni višini mogočen četverovogelnik. Debeli hlodi so stali navpik, v njih podnožju je bila zemlja razkopana in nakopičena v visoke nasipe. Nad hlode so se dvigale mrtve sence, na vogalih večje, po sredi nasipov manjše, in segale daleč po razriti zemlji. Med temi mrtvimi sencami – bili so nizki stolpiči – so se premikale še manjše sence, nemirne, žive. Bližale so se druga drugi, ali preden so se srečale, so se neslišno obrnile in se zopet oddaljevale. In kadar so se zasukále, se je zableščalo z glave ali s prsi ali pa se je posvetilo nad glavo kakor iskra in trepetalo posrebreno od meseca, ko je šla senca po okopu.

Bizantinski vojaki so stražili Hilbudijev tabor. V tabor je gledala luna. Nič se ni ganilo v njem. Noben ogenj ni gorel, noben konj zahrzal; bilà je sama gosta množica čez kole in drogove napetih volovskih koč in debelih ponjáv. Vojaki so bili izmučeni, kakor bi bili prišli iz boja.

V zgodnjem jutru tistega dne so bile namreč zapele trombe. Vsakdo se je moral obložiti, kakor bi šel v dolgo trajen boj. Niso nosili samo mečev, sulic, ščita, vsak je imel lopato ali sekuro, vsak vrečo s pšenico in ječmenom, ki bi ga zadostovalo za dva tedna. Hilbudij je jezdil pred njimi na pohod, vedel jih je na hrib, zapodil v dolino, po močvirju, posekati so morali majhen gozd, hlode

zvaliti na kup, nakopati zemlje in v najkrajšem času izvršiti mogočno pregrado. Ko so se vrnili na večer v tabor, si mnogi niti ječmena niso namleli, da bi kuhali večerjo. Popadali so kakor snopi po šotorih in zatisnili trudne oči.

Samo eden ni bil truden, tribun Hilbudij, poveljnik. Še usnjatega oklepa ni odložil. Na širokem jermenu, ki je bil okovan z bronastimi ploščicami, mu je visel kratek meč ob boku. Za nekaj časa je legel na bivolovo kožo. Nato je malomarno povečerjal pšenični močnik, ki mu ga je v glinasti skodeli prinesel mlad Got. Ko pa je vse pospalo, trudno kakor pobiti vojaki na bojišču, je Hilbudij vstal in šel v jasno mesečino na okope, se naslonil ob stolpič, gledal preko Donave in razmišljal.

Preteklo je tretje leto, odkar ni slekel oklepa. Očistil je Trakijo in Mezijo divjih barbarov – močnih Slovenov in Antov. Usipali so se poprej čez Donavo kakor roji kobilic, ropali in zaslužnjevali bizantinske podložnike, da se je tresel pred njimi sam Bizanc. Ali on jih je pregnal preko Donave, da so se poskrili po širokih poljanah v visoko travo in zlezli v doline in gozdove kakor pregnana zver. Koliko plena, volov in ovac, sužnjevi, krepkih in postavnih, je že dal odgnati po cesti v Bizanc! Ali Bizanc je kakor morjé. Vse pogoltno, pa je vedno lačen, nikdar ne pravi dovolj, kakor peklensko brezno. Justinijan je deloven cesar, ali samogolten ko zmaj. Vendar, njegovo žrelo bi se še napolnilo, ko bi ne vladal ob njem še nekdo drug – Teodora!

Ko se je Hilbudij domislil imena cesarice, je stisnil pest in segel po ročniku meča.

Teodora, gizdalinka, prešuštnica, igralka v cirkusu – ha, taka cesarica! In tribun mora prednjo na kolena in ji poljubljati nogo, tisto nogo, ki je vredna, da bi jo živo odžagali, ker jo nosi na pota zločinov. Oj, ljubša mi je ječmenova kaša, ugodnejša bivolova koža na slami za ležišče, milejše so mi strelice Slovenov kakor en sam tako poniževalen poljub na nogo taki carici! Junake preganja, ker so pošteni, gizdaline, ki smrdé po dišavah, sprejema v razkošnih dvoranah in obsipa s častmi. Kje smo, kaj bo z nami?

Hilbudij je žalostno naslonil glavo ob lesen stebèr in gledal na valove Donave, ki so pluli mimo dalje.

Kaj je to?

Hilbudij je obrnil glavo, razmršeni kodri, ki so bili zlepljeni od potu, so se stresli.

Drugi signal – in še tretji in četrti.

Vse straže so se oglasile. Tabor je oživel. Završalo je, pred Hilbudijevim šotorom, sredi pretorija¹ so se zbrali stotniki.

Poveljnik je šel s trdim korakom, navajenim zmag, počasi in mirno do stražnika nad vrati. Stražnik mu je pokazal z roko, da se bliža četa jezdecev.

"Sli iz Bizanca. Zatrobi, da vojaki ležejo! Potem pojdi in odpri!"

Ob glasu trombe je tabor takoj umolknil, vsi stotniki so se umaknili izpred Hilbudijevega šotora. Sam pa je stopil po lestvi z okopa in se napotil skozi vrata čakati jezdecev. Niti plamenic ni ukazal prižgati. Zakaj noč je bila jasna, da so se spoznali obrazi pri mesečnem svitu.

Pred Hilbudijem je razjahal stotnik Azbad. Njegov oklep se je lesketal v zlatu, lahki šlem je bil okrašen s pisanimi kamenčki. Njegov žrebec je bil rejen, sedlo dragoceno, na uzdi so se svetile pozlačene zapone. Poznalo se mu je, da je iz cesarjevega hleva.

Azbad je pozdravil poveljnika Hilbudija s pravo dvorno uglajenostjo. Hilbudij pa mu je odzdravil krepko in kratko kakor vojak, ki mu je ljubša težka roka ko pokloni. Pospremil ga je do svojega šotora in mu rekel sesti na hrastov hlod, pred katerim je stal surovo obtesan ploh – miza. Nato je sam ukresal ogenj in prižgal lončeno svetilko, ki je visela sredi šotora, ter šel ven dajat povelja.

Azbad se je ozrl po šotoru. Meči, kopja, sulice, nekaj oklepov, ki so imeli na prsih vdrtno od

¹ Pretorij = prostor za posvetovanje vojaških poveljnikov.

sovražnih sulic; po nekaterih so bili še sledovi krvi. Azbad se je začudil. Krog ustnic mu je zaigral smeh. "Tak poveljnik!" si je mislil. "To je stanovanje za barbara, ne pa za bizantinskega vojskovodjo."

Ko se je Hilbudij vrnil, je Azbad še stal sredi šotora.

"Sedi, stotnik! Truden si. Ukazal sem, da vam spekó janjca za večerjo. Ali ste dolgo potovali?"

"Štirinajst dni!"

Hilbudij ni odgovoril. Pomenljivo ga je pogledal in si mislil: Če bi bilo to res, bi se tvoja oprava ne bleščala tako in žrebec bi ti bil zmedlè!

"Prinašaš li važnih novic?"

"Jasnost njegovega veličanstva, gospod in cesar Justinijan, te, svojega hlapca, pozdravlja in ti izroča tole pismo."

Hilbudij je takoj odprl cesarjev list in stopil prav pod leščerbo, da je videl brati. Njegov obraz se ni za pičico izpremenil. Azbadu se je zdelo neizmerno razžaljenje, da je poveljnik s takim hladom in mirom bral vrste iz cesarjeve pisarne. Ko je tribun pergament prebral, ga je položil na mizo in mirno sédel.

Azbad ni bil radoveden, ker mu je bilo znano, kaj želi cesar. Ali jezilo ga je, da Hilbudij ni črhnil besede.

"Kdaj se vrneš?"

"Jutri. Mudi se mi."

"Še nocoj dobiš odgovor."

Hilbudij ga je premotril z živimi očmi, kakor bi mu hotel reči: "Ne mudi se ti od tod! Ali slama in volovska koža ti ne prija. Ustaviš se rajši onkraj Hema, kjer lahko mogočno poveseljačiš v varnih mestih; doma pa poveš dvorjanom v cesarjevi palači, kako si stradal po barbarskih deželah."

"Ne zameri, tribun, tako stanovanje je za poveljnika vendar preberaško – recimo prebarbarsko!"

"Aleksander je bil mogočen vojskovodja, pa je spal na golih tleh. Zame, ki me je poslal Bizanc, da kot pokoren hlapec pometem barbarske smeti z naše zemlje, je tako stanovanje še predobro. Žal mi je le, da ne morem tebi postreči z damaščanskimi preprogami in s perzijskimi dišavami. Sicer pa vedi, da je v ostrogu Hilbudiju veliko bolj všeč duh po česnu in čebuli, kakor pa smrad po azijskih dišavah!"

Stotnik se je ugriznil v ustnico.

"Razumem te; človek se navadi na to divje življenje. Kdor pa pride iz božanske carjeve palače, mu ni zameriti, če se ob prvem pogledu zavzame!"

Hilbudijev oproda je prinesel večerjo. Azbad se je lotil dehteče pečenke in jo pridno zalival z vinom, ki je stalo v vrču pred njim.

Med večerjo je napisal Hilbudij cesarju en sam stavek:

"Gospod in cesar, dobiš, kar zahtevaš, če ne padem v boju."

Pergament je zvil, ga zapečatil s težkim bronastim prstanom, na katerem je bil vrezan velik križ s sulico, ter izročil pismo Azbadu.

Poslanca je silno jezilo, ker ni zvedel niti črke od Hilbudija.

Ali poveljnik se ni menil za njegove védečne poglede. Voščil mu je lahko noč in mu prepustil svoj šotor za stanovanje. Sam pa je odgrnil ponjavo v šotoru najbližjega častnika, legel k njemu in trdno zaspal.

Ko se je zgrnilo platno za Hilbudijem, se je Azbad zaničljivo nasmehnil.

"Bedak! Res te občuduje Bizanc, res te je imenoval cesar zadnjič stebèr cesarstva na severu, ali kljub temu si bedak. Če si vrl vojak, prav. Udari, zmagaj, potem pa pridi vendar v bleščeči Bizanc, se pozabavaj, napij in naužij in se zavleci nato zopet v ta pasji brlog. Ali tako – bedak! Niti

žene nima s seboj in v vsem ostrogu nobenega dekleta. Bedak, hahaha ..."

Drugo jutro je Azbad ročno odjezdil, noseč drobno pismo s seboj.

Hilbudij je takoj po poslančevem odhodu ukazal vojakom, naj poostre skrhane meče, napolnijo za tri tedne malhe z žitom in vzamejo s seboj ves svinčeni želod za prače; brzostrelci naj si napolnijo tule s puščicami. Na večer jim je ukazal pripeti plavajoči most preko Donave, preiskati in popraviti mostnice, zabiti nove zagozde na oplene, kjer so se zrahljali, in biti nared – opolnoči.

Nihče ni zinil, nihče premišljeval. Vse se je zgodilo, kakor bi iz Hilbudijevega srca tekla ista kri v vse roke, ista misel v vsako glavo. Nihče ni radovedno spregovoril in povprašal z besedico. Pogledali so na dvignjeno glavo poveljnika, na vzbokle prsi pod oklepom, na trdo zapeti jermen krog njegovega pasu – in vsak je vedel, da jih čaka hudo delo.

Tretje poglavje

Tisti dan po daritvi je Svarun ukazal, naj počivajo vsi bojevniki. Zaklati je velel pitanih volov in celo čredo ovac, da so se gostili in praznovali. Iz gradišča je privedla Ljubinica veselih deklet, ki so vojščakom stregle, jim točile medu v roženice in kozarce ter prepevale in plesale ves ljubi dan v velikem veselju.

Sredi taborišča je sedel na hrastovem hlodu godec Radovan. Povsod je bil znan, doma nikjer. Potoval je od roda do roda Slovenov, bil na plunko in pel junaške pesmi, zlagal prigodnice in pripovedoval vesele zgodbe. Do Baltiškega morja je prišel, prezimil že trikrat v Bizancu in sedaj ga je vedla pot zopet v Bizanc. Zvedel je namreč po trgovcih, ki so prišli k Hunom po krzno in konje, da se pripravlja Carigrad to zimo na velike veselice. In ob takih časih so od vseh krajev vreli barbari v Bizanc. Bili so postopači, kruha in zabave lačni ljudje, ki so dobro vedeli, da so bogatim gospodom potrebni. Treba je bilo razglašati njih slavo po ulicah, vpiti v cirkusu, delati javno mnenje po beznicah in predmestnih gnezdih. Zato so tudi živeli kakor ptice, katerim potresa bogata roka obilnega zrnja iz visokega okna.

Radovan je sedel torej sredi taborišča in udarjal na vesele strune. Zavit je bil v dolgo haljo in čez ledja prevezan z belim konopcem. Še nikoli mu jih ni stisnil jermen, da bi obesil nanj meč. Njegovo bogastvo je bila plunka, pa tudi njegovo orožje. Hvalil se je, da so ga Bizantinci že ujeli in ga zaprli, misleč, da je vohun. Celo cesar Upravda se je zanimal zanj in ga dal privedi predse.

"S plunko sem prišel," je pripovedoval, "pred Upravdo. Povem vam, da Perun ni lepši od tega cesarja. Zableščalo se mi je, ko sem stopil predenj, in zvrtelo, kakor bi na pol pijan pogledal v sonce. Pa je rekel cesar:

"Za koga vohuniš? Od kod je tvoj rod?"

"Pošten in pravičen sem in na Krista verujem!"

Mladci so se mu zasmejali.

"Na Krista verujem," sem rekel in se prekrižal.

"Tvoj rod, tvoj rod," je zahteval Upravda.

"Sloven sem, miroljuben in ponižen!"

"Sloven! Torej vohun tistih barbarov, ki plenijo po naši zemlji."

"Nisem, na Krista, da nisem tisti Sloven. Od severnega morjá sem doma, na plunko godem, ljudi tolažim po svetu. — Še nikoli ni prijela za meč moja roka."

"Udari na plunko!"

In sem udaril. Upravdi se je raztajalo srce kakor koštrunova maščoba na ražnju. Pa mi je rekel: "Pošten si, kakor so poštene tvoje strune. Pojdi svojo pot!"

Šel sem. Ali zvedel sem, da je slišala mojo plunko sama Teodora, carica, ki je takrat skrivaj odgrnila zagrinjalo in pogledala name. Sama pri sebi je rekla: Kako lep človek, ta Radovan!"

Ponosno je pogledal po dekletih, ki so stale krog njega. Ali te so se mu glasno zasmejale, Radovan pa je udaril na strune in začele so veseli raj.

Jutro nato, ko se je nehalo gostovanje, je razposlal Svarun spretne mladeniče na ogledi. Naročil jim je, naj se na večer vrnejo in povedo, kje bi se sledila Hilbudijeva vojska. Prepričan je bil, da bo prekoračil Bizantincev Donavo pred zimo, da si nabere plena za ostrog. Zato je sklenil pozvedeti za njegov pohod in ga zgrabiti iz zasede. Naročil je vsem, naj pobrusijo sekire, priostre kopja in meče. Strelci so se morali vaditi ves dan, da so prožili strelice na buče, ki so jih potaknili na kole.

Med mladci, ki so šli pozvedovat, je bil tudi najmlajši in edini še živi Svarunov sin Iztok. Nerad mu je dovolil oče. Slednjič se je vdal, ali mladec si je moral izbrati še tri tovariše. Vsi drugi so odšli peš po dolinah, gozdovih in planjavah. Samo Iztok in tovariši so zasedli iskre konjiče. Imeli so nalog, da prodro najdalje proti jugu, naravnost proti Donavi, kjer so vedeli, da je Hilbudijev tabor.

Kolikokrat je odjezdil mladi Iztok nad divjega merjasca, kajkrat se je plazil sam za medvedom, mnogokrat je zapihal ris nad njegovo glavo, ko je ležal opoldne pri čredi ovac, ali še nikoli mu ni utripalo srce tako kakor danes. Prvikrat v bojni službi! Ni mu rad dovolil Svarun; ko pa mu je poveril najvažnejšo službo, mu je odkazal pot naravnost proti sovragovemu gnezd.

Ljubinica je izgubila že devet bratov – bala se je za Iztoka, a bila je ponosna nanj. Poznala ga je, kako drzen je in lokav, kako izboren strelec, močan borec; vedela je, da se prime njegove roke sekira in meč, pastirski korobač in lok. Šla je zato veselo sama po risovo kožo, pognila z njo hrbet bratovemu konju in stopila na okope, ko je Iztok odhajal.

Z mladci je jezdil počasi skozi šotore. Ko so prihajali mimo zadnje gruče borcev, so konji prhnili: kakor bi se spustili štirje črni vrani v prostrano polje, so planili jezdeci v daljavo in kmalu so se izgubile štiri črne lise in izginile v rjavih bilkah visoke trave.

Iztok je divje jezdil. Hrepenenje ga je priganjalo, drzen je bil, da bi bil planil skokoma pred samega Hilbudija, mu pomolil pest v lice ter zakričal: Stremo te! Prvikrat je čutil bojni pas krog ledij, prvokrat, da mu ni iskalo oko zverjadi, ampak hlepelo, da bi zagledalo bleščeče šleme Bizantincev. Burno mu je plalo srce v prsah, čutil je mogočno silo v rokah; stisnil je tu in tam povodce tako trdo, da je konj zasmrčal, ukrivil vrat in se pognal v divjem skoku po dolini. Zdelo se mu je, da tako prijazno, tako polno svobode še nikoli ni sijalo sonce. Ali to svobodno sonce bi rad zasenčil Hilbudij, krščenik, njemu in njegovemu rodu, ki prosto goni črede po daljnih stepah, ki svoboden išče plena, koder hoče. Iztok se je trdno nadejal, da bodo mladci, katere popelje v boj on, pomendrali Bizantince in pregnali oblak, ki se je obesil pred jasno sonce njegovih dedov.

Konji so se uznajili, sonce je stalo visoko. Majhen potok, ob katerem so jahali, se je izlil iz soteske, porasle z gostim gozdom. Pred Iztokom se je širila dolga planota, po kateri se je upogibala trudna jesenska trava.

Pridržal je konja in počakal spremljevalcev.

"Razjahati moramo! Če jezdimo po tej planoti, nas utegnejo zapaziti bizantinski ogleduhi. Potem je vse izgubljeno. Zato odvedimo konje v gozd, tam jih eden straži in napasi, drugi trije pa se prerijemo po travi in grmovju do tistegale grička, ki se dviga iznad planote. Oče mi je rekel, da se vidi od ondod Donava in onkraj reke Hilbudijev ostrog."

"Iztok, daleč je grič. Komaj če do noči prispemo do njega."

"Moramo! Rado, ti čuvaj konje, dokler se ne vrnemo! Če nas še ne bo, ko leže noč, nam jahaj naproti; tuli ko volk, da se snidemo!"

Iztok je govoril kot poveljnik, ki ima oblast. Nihče mu ni ugovarjal. Poskakali so s konj. Rado je prijel za uzde in zavil z živalmi za grič, da bi jih skrili in na varnem napasel.

"Ti greš na levo, ti na desno, jaz po sredi! Vrh griča se snidemo!"

Hitro so se ločili. Brez stezé in brez ceste je bila raván. Visoka trava jo je krila, tu in tam se je

razpenjalo grmičevje. Nikjer ni bilo sledu konjskih kopit. Hilbudij že dolgo ni jahal tod. — Mladci so se zarili med travo in se plazili naprej, previdno in hitro kakor mladi lisjaki. Komaj so bili nekaj sto korakov oddaljeni, že bi ne bil nihče razločil, da lazijo po travi človeška bitja. Včasih so popolnoma izginili, včasih se je kakor v vetru zamajala visoka trava.

Iztok je ril silno hitro naprej. Pot mu je polzel po obrazu, pa se ni zmenil. Po plečih ga je često oprasnila bodeča veja; še začutil ni. Trgal je spotoma zelene bilke in sočne liste ter jih žvečil, da si je tolažil žejo. Dihal je globoko, nosnice so mu plale, kakor bi pihal mlad merjasec skozi dobrovo.

Ustavil se je pri samotnem drevesu, ki ga je nalomil čez leto vihar. Zlezal je v njegove veje in sédel, da bi si za trenutek oddahnil. Oko mu je iskalo griča. Bil je že bliže, vendar je bila ravnina še kakor morjé med njim in hribcem. Ali pogum mu ni upadel. Oči so se mu svetile kakor sokolu; predrl bi bil rad s pogledom grič in zazrl široko reko in za njo Hilbudijev tabor.

Kar se nekaj zablešči pod gričem. Kakor bi svetel plamen švignil in hitro ugasnil. Iztok se vzpne skozi veje, zasenči z roko oči in gleda v daljavo.

Zabliskalo se je vnovič in zopet in zopet. Ni dolgo gledal, da je natančno razločil tri jezdece, ki so jahali proti njemu. Lesketali so se oklepi, svetili se šlemi.

Iztok je zažvižgal kakor ptica ujeda, da je opozoril tovariša na nevarnost. Oglasila sta se mu. Pomudil se je še nekoliko v gostih vejah, jezdecí so se v hitrem diru gnali proti njemu. Srce mu je prvi trenutek vzplalo. Za pasom je imel samo kratek nož in pomislil je, kako ga razsekajo Bizantinci, če ga dobé. Dobro, ko je jesenska trava upognjena, da ne opazijo zlepa njegovega sledu. Legel je na trebuh in se kakor kača plazil po tleh proti gostemu robidovju. Veliko, nizko grmovje je ležalo kakor záplata sredi stepe. Zaril se je po vseh štirih v goščo. Do tja s konjem ne pride nihče.

Srce mu je tolklo od neučakanega hrepenenja. Zamislil si je že, da morda ugledajo njegovo sled, da razjahajo in ga poiščejo v skrivališču. Segel je za pas po nož in natančno preudaril, kako bo planil nad prvega in mu zarinil rezilo v goltanec; druga dva se preplašita, vtem pa bo on že pri konjih, enega zasede v skoku in odvihra preko stepe. Tako se je vživel v to misel, da je vzboknil hrbèt kakor mačka in hrepeneče čakal plena.

Že so se čula kopita. Zamolklo so donela po suhi ravnini. Vedno bliže so prihajali. Tu so! Iztok je videl skozi majhno liso v grmovju bleščečo opravo, zahotelo se mu je boja in komaj komaj, da se ni dvignil ter zakričal nanje.

Jezdecí pa so v lahnem diru šli kar mimo, čul je pogovor, razločil ime Hilbudij, sicer pa ni razumel ničesar, ker so govorili grški. Počasi so se oddaljevali udarci kopit. Iztok se je v grmu oprezno in neslišno dvigal, tako dolgo, da je prirasla njegova kodrasta glava skozenj, kakor bi se dvignila sončnica, in se ozrla za odhajajočim bleskom konjenikov.

"Če zavijejo v gozd in dobé naše konje!"

Te misli se je prestrašil. Kakor kip je stal sredi grma in ni se mu rodila pametna misel. Ali polagoma se je umiril. Konjeniki so krenili na desno k potoku. Napojili so konje, prebredli vodo in se spustili na drugem bregu počasi v klanec. Iztok se ni ganil, dokler niso izginili v goščo.

Lahko bi bil pozval sedaj tovariša, da bi se vrnil do konj in odšli naglo domov pravit, da bizantinska vojska ni daleč. Toda Iztoka je gnalo dalje. Morda za onim hribom tabori Hilbudij! Preštel bo njegove vrsté, se vrnil in naznanil važno poročilo o vojski.

Vil se je kakor mačka in se gnal po najvišji travi, se skrival za grmičevje, se plazil po vseh štirih, pa zopet ležal, kadar je bil dosti v zavetju.

Sonce je tonilo, ko je stal pred gričem – zmučen in truden, da so se mu tresle mišice na stegnih. Ali sta tovariša prišla?

Zaskovikal je.

Oglasilo se je prav blizu na desni in levi prav tako skovikanje.

V kratkem jih je združila temna loza. Plezali so neslišno po strmi rebri in, še preden je izginilo

sonce, so bili vrh griča. Poslušajo. Vse tiho. Nekaj ptičev se je splašilo z vej, daleč nekje je zakruncal divji prašič.

Uležejo se na zemljo in nastavijo uho na prst.

"Topot! Topot! Kopita!" Vsi hkrati so to izgovorili.

Iztok vstane in spleza na drevo.

"Donava!"

Vzkliknil je skoraj glasno.

Pred seboj je videl prostrano ravnino. Oklepal jo je v sonce žareč okvir – široka reka. Tam za ognjenim okvirom, prav na mestu, kjer je ležala čez vodo dolga črna proga – most – se je dvigal iz temne lise dim.

"Tabor vidim!"

Tovariša sta se razveselila; kakor divja mačka sta se oglasila in začudila.

Iztok se je oziral, od kod klopotanje kopit. Še enkrat so se vneli sončni žarki in žareča ploskev je izginila. Prav takrat je tudi Iztok zapazil troje lučk, ki so se bližale hribu. V silnem skoku so se vračali jezdec poizvedovalci in se drevili krog hribca v ravnino, da bi čimprej dospeli v tabor.

Iztok je vesel in srečen zlezl z drevesa.

"Če so konjeniki ovohali naše gradišče?"

"Strašno gonijo! Važna poročila neso. Vrnimo se!"

"Počakajmo še in odpočijmo se nekoliko! Mesec vzide, Rado nam privede konje naproti, morda še kaj zaslišimo in zagledamo."

Mladci so legli na mah, ugriznili v kose ovčjega sira, si poiskali sladkih koreninic in govorili tiho junaške besede.

Naglo je legal mrak na zemljo. Na vzhodu se je že dvigal mesec, še ves bled. Njegovo prepalo lice se je še balo sončnih žarkov, ki so jemali v rdečih plamenih slovo po nebu. Topot konj je že zdavnaj obmolnil.

"Pojdimo! Svarun je naročil, da se vrnimo z nočjo," sta silila mladca.

Iztok pa ni hotel. Z mladeniško svojeglavnostjo se je veselil, da zapoveduje – prvokrat v življenju. Zato se ni zmenil za očetovo naročilo. Hrepenel je po slavi in še važnejših novic bi bil rad prinesel v tabor.

"Ne gremo še! Če pride Rado s konji, počakajte me, jaz pa pojezdím za onimi tremi prav do mosta."

"Pomisli, Bizantinec ga straži! Ujamejo te."

Iztok se je na glas zasmel, da sta se tovariša ozrla.

"Morana ti prizanesi! Iztok, ne tvegaj! Stribog naj popihne tvoj prešerni smeh Hilbudiju na uho! Besi naj dvignejo volkodlake v šumi, pa nam zaskočijo pot in nas zvodijo!"

Tovariš, ki je tako govoril, je nehote segel z roko za vrat, kamor mu je obesila mati tri mogočne merjaščeve okle, da bi ga varovali urokov in besov.

Iztok se je prevalil vznak in na licu mu je obsvetila medla mesečina smeh, poln dvoma. "Morana – besi – volkodlaki," so šepetale ustnice. Da bi mu ti mogli škodovati? Vera očetov ... pa vendár ... Zakaj se jih ne boji Hilbudij? ... Zaklopil je oči, na čelo si je položil sklenjene roké in molil z vročim vzdihom k Svetovitu, naj ga potolaži on, ki hkrati zre na vse štiri vetrove, ki vidi v temni noči in gleda v jasno sonce, pa se mu ne skalijo oči ...

"Tra-tra-tra!"

Vsi trije planejo kvišku.

Vnovič: "Tri-tra-tri-tra ..."

Od daleč so se čule trombe.

Iztok je bil v trenutku vrh drevesa. Napenjal je sokolje oči, zapičil jih je v črno liso za Donavo,

kjer je prej videl dim. Mesec je razžaril okolico. Zazrl je v motni luči, da se usipljejo s tistega vzvišenega prostora svetlikajoče se lučke. Vedno več jih je – proti reki se zibljejo.

"Hilbudij prihaja z vojsko!"

Iztok je planil z drevesa, v divjem teku so se zapodili po bregu in skokoma bežali naravnost proti griču, kjer so bili konji.

"Da bi prišel Rado!" je siknil Iztok in se pognal čez grm.

"Čuj, volk je zatulil!"

"Rado prihaja. Blizu je že! Hitro proti njemu!"

Vsi trije so se drevili s podvojeno silo v smeri, od koder so čuli volčje tuljenje. Oglasil se je zdaj pa zdaj kdo izmed njih, volk se jim je odzival, bliže in bliže so prihajali drug drugemu. Kmalu so začuli hrzanje konj in šum trave. Oddahnili so se in šli korakoma. Od daleč so že videli črne sence, ki so se hitro gugale po ravnini.

Iztok se je ustavil.

"Tovariši! Ne skušajte se z mojim konjem. Veste, da je najboljši, kar jih je v taboru. Do jutra lahko prijezdite v gradišče, jaz pa moram biti prej tam, da se hitro dvignejo bojovníki in gremo nad Hilbudija!"

Komaj jim je to sporočil, že so zahrzali konji tik pred njimi. Iztok je planil kakor ptica na svojega vranca. Ta se je vzel in obrnil na zadnjih nogah, ko je začutil gospodarjevo roko na brzdah. Zavihrala je griva in kakor misel sta zletela preko poljan. Nekaj krat je konjič ponehaval v skoku, kakor bi vpraševal, čemu ta pogon. Ali Iztok ga je stisnil s kolena, da je globoko zahropel, povodci so se nategnili in tedaj je žival razumela, da ta ježa ni šala, da je treba planiti na življenje in smrt.

Izborni konjič – očetu ga je bil podaril hunski poglavar – je povesil glavo, nozdrvi so se mu razširile, bela pena je letela v kosmih po zraku, drevesa so bežala mimo in tonila kakor bliskavica v daljavi. Na njegovem hrbtu pa je sedel Iztok z naprej nagnjenim životom, kakor bi ležal na konjskem vratu. Nič se ni ganilo na njem. Kakor prirasel je tičal na konju, samo dolgi kodri so pluli v zraku in risovo krzno je veslalo z repom po konjskem hrbtu.

Iztoku se je zdelo, da se vleče pot še enkrat tako dolgo kakor podnevi. Ozrl se je včasih z boječim pogledom na zvezde, ali ni polnoč že minila. A zopet je stisnil konja, mu pošepetal v ušesa besedo, polno hvale in ljubezni – in šlo je skokoma čez drn in strn.

Dolgo je že jahal ob potoku v soteski. Zdaj zdaj je upal, da zagleda ognje – ali potok se je zasukal na levo in za ovinkom še vedno gluha šuma. Konj je začel pogosto hrzati in prhati. Iztok je čutil, da napenja zadnje sile. Kaj, če se zgrudi? Moral ga je ustaviti, da je šel korakoma dalje. Lákotnice so mu plale, vse kite so se tresle od napora, z globoko sklonjeno glavo je šel in hropel. Od trebuha se mu je cedil pot.

Iztok je skrbno meril okolico. Predivje je zjutraj jahal in se ni menil, kaj je krog njega. Zato se ni mogel domisliti nobenega drevesa, nobene kotanje, ki bi mu povedala, kako daleč je še do gradišča. Torej naprej!

Objel je konju vrat, mu pritisnil lice prav k ušesu in mu obljubil najlepšega žita, če se podviza in ga čimprej prinese v šotorišče.

Vranec je udaril dvakrat s kopitom prav silno ob tla, pa se zopet zleknil, iztegnil vrat in bežal kakor vihar.

Zopet ovinek. Iztok je zapazil nekaj ognjev v daljavi.

"Gradišče!" je vzkliknil. Stisnil je konja, tla so zabobnela, hrestale so suhe veje, ognji so se bližali.

Še kratka ravnica, soteska se je odprla na široko kotlino. Z besno divjostjo se je spustil konj, ves oznojen in spenjen, kakor od snega opadel. Začuli so ga stražniki. Plamenice so se dvignile in

premikale. Kakor bi padel iz oblaka, je treščil Iztok na sredo taborišča.

"Hilbudij! Hilbudij prihaja!"

Divje je zakričal, vsi šotori so se prebudili, završalo in zašumelo je med vojščaki, rogovi so zatrobili. Iztokov vranec pa je zatrepetal in se s krčevitimi utripi zgrudil ob ognju; iz nozdrvi mu je brizgnila vroča kri.

Četrto poglavje

Ko je Azbad odšel iz Hilbudijevega šotora, je bilo že vse vojaštvo na delu. Stotniki in častniki so nadzorovali posamezne gruče, Hilbudij si je sam ogledal vse težko in lahko oborožene pešce, konjici je veleval sam in presojal opremo; marsikateremu vojščaku je preskusil sulico in meč, je li dosti nabrušen.

Vsi so mislili, da odidejo opolnoči čez Donavo. Konji so bili nakrmljeni in osedlani, vojaki so z vsem orožjem sloneli na slami in rahlo dremáli.

Toda Hilbudij ni hotel na slepo udariti v deželo Slovenov. Razposlal je najhitrejšje jezdece čez Donavo, da pozvedo, kje bi bil Svarun in njegove črede. Kajti za te mu je šlo.

Justinijan mu je bil sporočil, da vojskovodja Belizar zapored zmaguje Vandale, da je zasedel mesto Kartagino v Afriki, da zbira vandalski kralj Gelimer zadnje ostanke svoje vojske, ki jo bo vrli Belizar gotovo v kratkem porazil. Zato namerava takoj po novem letu napraviti velikansko slavje v Bizancu in sprejeti vojskovodjo Belizarja v svečanem triumfu. V ta namen potrebuje denarja in živil. Hilbudij naj priskrbi – denarja ne more – pač pa zadosti drobnice in govedi, da pogosté na dan zmagoslavja vojaštvo in ljudstvo v Bizancu. Udari naj torej hitro na Slovence, jim pobere živino in jo napoti naglo po cesti v Bizanc. Podpisal se je cesar: Justinijan, zmagovalec Alanov, Vandalov, vladar Afrike.

Hilbudija pismo ni razveselilo. Res je črtil barbare Slovence, pa je bil dosti plemenit, da se mu je zdel tak roparski pohod vse preponiževalen za pravega vojaka. Dokler je pokoril Slovence roparje, dokler je imel opravka z veliko vojsko, tako dolgo se je veselil bojnega viharja. Ali Slovenci so sedaj ukročeni. Mirno pasejo črede po svoji zemlji, čemu bi jih napadal, pastirje, on, vojak in vojskovodja.

Zaradi tega Hilbudij ni bil vesel pohoda. Pokorno je slušal carsko povelje, v srcu pa iskreno želel, da bi mu ne bilo treba klati pastirjev, marveč da bi naletel na mogočen odpor pri Slovenih.

Razposlal je torej prednje straže čez Donavo in čakal tisto noč in še drugi dan sporočil. Vojska je čakala v taboru in gledala temne sence na poveljnikovem čelu. Zvečer so se vrnilo zadnji poizvedovalci. Nobeden prejšnjih ni našel sledu. Ali ti trije, ki so jezdili mimo Iztoka, so ujeli v hosti mladega Slovena. Dolgo jim ni hotel odgovarjati. Pa vojaki so ga pripeli za noge in za roke med dve drevesi, zanetili ogenj pod njegovim trebuhom in mu žgali ledja z žarečimi ogorki. V silnih bolečinah je Sloven razodel, da je za goro Svarunovo gradišče, da ima Svarun zbrane velike črede in da skriva v gradišču mnogo bogastva. Sloven ni hotel izdati, da so te črede vojščaki, vsi združeni Slovenci in Antje, ne pa črede ovac in krav. Upal je preslepiti Hilbudija, da bi v svoji drznosti ne povedel s seboj vsega tabora in bi ga Slovenci tem laže zmagali. Ko je na pol mrtvi Sloven Svaruna na videz izdal, mu je sunil Bizantincec meč v srce in ogledniki so odjahali v tabor.

Hilbudij se je razveselil novice. Odbral je oddelek najboljših pešcev, konjice pa je vzel le za silo s seboj, da bi v potrebi pohitela v tabor po ostalo vojsko.

Razveselil se je, ker je zvedel za gradišče, češ bo vsaj nekaj junaškega dela. Tudi po Svarunu, glavarju Slovenov se mu je zahotelo.

Šest stotnikov je takoj razporedilo čete. Hilbudij je šel v šotor in si pripasal težki meč; na glavo si je del najtežji in najlepši šlem. Treba je bilo glavo zavarovati pred kamni, ki bodo padali čez